

«Dialoglar» ýadyma düşdi

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

"Dialoglar" ýadyma düşdi «DIALOGLAR» ÝADYMA DÜSDİ

Telewizora seredip durkam, birdenkä ýadyma Eflatun (Platon) düşdi! Onuň baş gahrymany öz mugallymy Sokrattyň arkasynda durup ýazan «Dialoglar» eserini ýadyma saldym.

Adam dialog barlygy. Adamyň adama aýdýany we adamyň diňleyäni dialogyň özüdir. Dialog düşünmegi, eýermegi we bu ýolda işlemegi aňladýar.

Dialogyň hökmany gerek zady akyl-paýhasdyr...

Akyl-paýhas ukybyna eýe adam pikir-düşünjelerini, duýgularyny,

etjegu-etmejek işlerini dil arkaly orta atýar.
Düşünje bilen diliň arasynda akyl-paýhas bolmasa üzlem-saplamlyk problema döredýär.
Hawa, biziň jemgyýetimiziň dialogsyzlyk ýaly mundan aşa çökder meselesi bar...
Düşünmegi, düşünişmegi, eýermegi we bu ýolda işlemegi bes etdik. Gatnaşyk ýitdi. Munuň «birinji belgili» jogapkäriniň kimdigini bilmeýän ýokmuka diýýärin. Onuň jemgyýetçilik aladalary piňine-de däl. Näçe gezek aldandy, ýalňyşdy we häzirem «özüm bilýärin» howasynda ýaşaýar! Hiç zady piňine alanok...
Bu uly eserinde Eflatun döwleti dolandyrýan adamlaryňam kanunlara gysarnyksyz eýermekidigini nygtap, «Bir döwletde kanunyň güýji ýok bolsa we yzygiderli bozulýan bolsa, meniň pikirimçe ol döwletiň ömri gysga bolar» diýipdir.

ПЛАТОН
Диалоги Апология Сократа

ПЛАТОН

ДИАЛОГИ
АПОЛОГИЯ СОКРАТА

Книги, изменившие мир.
Писатели, объединившие
поколения.

ЭКСКЛЮЗИВНАЯ КЛАССИКА

* * *

Ömürboýy adamlaryň hakykaty tapmagy üçin jan çeken Sokrat

ýetmiş ýasynda aýyplanyp suda çykarylypdyr.
Arz edenem Sokratyň nadandyklaryny yzygiderli ýüzlerine basan
Anitosyň we Likonyň arz etmäge yran Melet atly biridi.

– *Sokrat döwletiň ynanýan hudaýlaryna ynanmaýar, dinsiz we ol ýaşlaryň aňyny üýtgedýär.*

Aýyplaýylaryň garşysynda asla garaşylmadyk «günäkärlenýän» dikildi. Aýyplamalary pücege çykaran Sokrat sözünüň yzyndan öz ýasaýan durmuş formasynyň arkasynda durdy:

– *Özüni sylaýan adam durmuşyň we ölümىň howpuny göz öňüne tutmalydyr...*

Adam birini azdyran wagty onuň özüne-de azma howpy abanýar.

Ol hiç kimi azdyrmaýandygyny, ýoldan çykarmaýandygyny, şeýlede adamlara hakykaty görkezmekden hiç haçan el çekmejekdigini aýdypdyr.

Häkimiýete elgarma sözde sud Sokraty günäli hasaplapdyr. Eýse jeza nähili bolmaldydy?

Sokratyň derňew işinde kanun tarapyndan göz öňüne tutulan anyk jeza bolmandyr, aýyplanýanyň jezasy sud tarapyndan kesgitlenipdir. Bular ýaly ýagdaýlarda sud, arzaçy we üstünden arz edilýän tarapyndan teklip edilýän goşmaça jezalary gözden geçirip belli karara gelnerdi.

Bu derňew işinde beýle bolmady:

* * *

Platon, Kriton, Kritobul, Apollodor ýaly filosoflar Sokratyň boşadılmagy üçin otuz mna tölemegi teklip edipdir. Sokratyň bar baýlygy baş mna eken.

Kimse Sokrata gaçmagy teklip edipdir.

Kimse «Afinynyň daşynda ýaşasyn» teklibini edipdir, kimse «duýduryjy tussag jezasynyň» berilmegini isläpdir...

Sokrat bolsa «häkimiýetiň hasabyna ýaşap ýören mugthor tarapgöýler ýaly ömürboýy mugtyna iýip-içeýin» diýip, olary ýaňsylapdyr!

Häkimiýete elgarma sud gaýtmyşym etmeýän Sokraty halka göz bolsun diýip ölüm jezasyna höküm edipdir.

Sokratyň soňky sözleri şu bolupdyr:

– Islendik howp abananda adamy ölüminden halas edip biljek birnäçe ýol bar. Ýöne ol adamyň hemme zady aýdyp biljek ýa-da edip biljek derejede ar-namys damary gaýnap duran bolsun! Mundan, ýagny ölümden gaçyp sypmak onçakly kynam däl, iň agyry erbetlikden gaçyp sypmak. Men garry we ýuwaş biri hökmünde özümdenem ýuwaş biriniň eline düşdüm, aýyplaýjylarym bolsa ukyp-başarnykly we çalasyn bolușlaryndanam has çalasyn erbetligiň eline düşdüler. Men häzir siziň berjek ölüm jezaňyzyň hökümi yylan edilen ýagdaýda araňyzdan aýrylýaryn, olar bolsa hakykat tarapyndan pisatlyga we adalatsyzlyga tussag ediler...

Tankdyň öldürilen, dialogsız goýlan jemgyyetler ýykylmaga mejburdyr. Köpimiz bolýan zatlaryň howpuna düşünenok. Haýp.

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» 20.08.2024 ý. Publisistika